

ВЗАИМОВРЪЗКАТА МЕЖДУ СПОРТА И ПРАВОТО

Ивайло Прокопов, Елица Стоянова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Резюме. Спортът и правото невини са били взаимосвързани. В процеса на своята еволюция те първоначално се пресичат, постепенно се преплитат, а крайната фаза е сливането им в Спортно право.

Keywords: professional sport; sport law; Olympic games

Правото е наука, която регулира всички аспекти на човешкото поведение и на човешките отношения. То взаимодейства с всички науки, регулира ги спрямо техните особености.

В Република България съществуват редица закони, които уреждат статута на спорта – Закон за физическото възпитание и спорта, Закон за младежта и други, но към този момент не съществува правна уредба, която да урежда спорта в неговата цялост, което поражда въпроса за мястото и ролята на правото в спорта.

Спортът, като част от държавната политика, има за цел да въздейства върху физическото развитие и здравето на хората. България, като страна член на Европейския съюз, не е безучастна към инициативите на Евросъюза в областта на спорта. Чрез участието в програмата „Еразъм+Спорт“ се цели да се стимулира развитието на европейското измерение на спорта и да се засили сътрудничеството между спортните организации, публичните органи и други организации, което предполага, изисква и задължава да функционира единна европейска правна система в областта на спорта¹⁾.

За да се разбере кога за първи път се пресичат правото и спортът, е необходимо да се погледне назад във времето. Така неминуемо ще се стигне до Древна Гърция, където древните канони срещат физическите постижения на човека в името на древногръцките богове, откъдето се зараждат и Олимпийските игри²⁾.

С течение на времето акцентът, който се поставя на спорта, се променя. Това поражда необходимостта от превръщането му в предмет на правната уредба.

Съществено влияние върху развитието на съвременния спорт оказват английските държавни училища, които въвеждат спортните игри – футбол, крикет, хокей и др., функциониращи по определени правила.

С идването на индустриалната революция настъпва и урбанизация на игрите, а правилата, свързани с тях, започват да се разпространяват по целия свят в края на XIX и началото на XX в. Рязко се засилва интересът към спорта, а с появяването на масовите медии и глобалните комуникации спортът придобива още по-голяма популярност. Постепенно големият интерес комерсиализира спорта (английската Висша лига е най-скъпото футболно първенство в света – телевизионните права струват над един милиард евро; най-скъпо платените футболисти годишно вземат суми над 20 милиона евро). Значими са и промените в областта на трансферните суми – първият футболен трансфер в Англия през 1893 г. на Уили Гроувс, който преминава от Уест Бромич в Астън Вила, е за сумата от 100 лири, докато през месец юли 2009 г. Кристиано Роналдо е продаден от Манчестър Юнайтед на Реал Мадрид за колосалната сума от 80 милиона лири. Това е най-скъпият футболен трансфер в историята и го превръща в бизнес. Правата за излъчване на Олимпийските игри в Сидни през 2000 г. са продадени за пет пъти по-скъпо от заплатеното за игрите през 1984 г. в Лос Анджелис. Летните Олимпийски игри през 2008 г. пък носят приходи от 3 милиарда долара за Китай. Само за излъчването им в САЩ NBC Universal заделят 894 милиона долара.

Следвайки логиката на развитие, връзката между спорта и правото става все по-съществена. Фактът, че занимаващите се с професионален спорт все повече се увеличават, както и че спортната индустрия добива колосални размери, води неминуемо до намесата на правото, чиято цел е: да създаде стройна организация и законово осъществяване на този тип обществени отношения; да регламентира правата и задълженията на страните; да гарантира ефективна защита при нарушаването им. Не трябва да се забравя, че всяка човешка активност се пробужда от желанието, а дългът не би могъл да подчини човека, „ако той самият няма желание да бъде послушен“ (Russel, 1998).

Всички тези метаморфози, които търпи спортът, както и силно застъпеният международен елемент и сравнително голямата автономия на организациите, които осъществяват управлението на спорта на национално и международно ниво, пораждаят спортното право (Nenkov, 2011).

Ясно е, че спортното право обхваща спорта, който съгласно чл. 2, ал. 1, б. „а“ от Европейската спортна харта, приета от Съвета на Европа, може и трябва да се разбира като *„всички форми на физическа активност, които чрез случайно или организирано участие целят да изразят или подобрят физическата форма и психическото здраве, като изграждат социални взаимоотношения или постигат резултати при състезания на всички нива“*⁽³⁾, и всички свързани с

него обществени отношения. В този смисъл, спортното право може и трябва да се разглежда не само като елемент на правния отрасъл, а преди всичко на спортния. Въпреки че се ползват смесен юридически похват (различни методи) и смесени отраслови принципи, спортното право функционира в рамките на ограничеността на спорта.

Така „нормативният“ комплекс на спортното право обхваща⁴⁾ (Nenkov, 2011) международни актове – съдържат се в актовете на Съвета на Европа и Европейския съюз, които имат препоръчителен характер. В областта на спортното законодателство важно значение имат приетите от Съвета на Европа – Европейска спортна харта от 1992 г., Кодекс на спортна етика от 1992 г., Европейска харта на спорта за всички от 1975 г., Европейски манифест за младите хора и спорта.

Водещият документ на Съвета на Европа е Европейската спортна харта. По отношение на водещите международни институции Спортният арбитражен съд (CAS) заема челни позиции. Той е независима институция, която решава спорове, свързани със спорта, чрез арбитражни решения и медиация. Арбитражът се състои от около 300 арбитри с широки познания по спортно право. Съдът регистрира над 300 дела всяка година. Много от правилниците на международните спортни федерации се препращат към CAS – например пред CAS се обжалват редица решения на Апелативната комисия при ФИФА, някои от решенията на МОК, решенията на Световната антидопингова агенция и т.н. Практиката на CAS има съществена роля за извеждането на общи принципи на спортното право.

– Актове, приемани от международните спортни федерации. Те осъществяват международното управление на спорта и защитават своята автономност. По своя характер са международни неправителствени организации и приемат свои правила: устави, технически правила (правила на играта), правилници (например Правилник на Комисията за правния статус на играчите и Камарата за разрешаване на споровете при ФИФА), кодекси (Етичен кодекс, Дисциплинарен кодекс, Световен антидопингов кодекс и пр.), правила за лицензиране, правила за организация на международни състезания (например Правилник за Световното първенство по футбол), харти (Олимпийската харта) и пр. Тези правила се отнасят към категорията глобално спортно право (т.нар. *lex sportiva*). Те са задължителни за националните спортни федерации, за техните членове и за спортистите. Такива международни спортни организации са МОК, ФИФА, ФИБА, ФИА и др.

– Нормативни актове в областта на спорта на отделните нации. Не във всички държави например има приети държавни актове в областта на спорта. Такива липсват във Великобритания. Основно според тази черта моделът на политиката, която следват държавите по отношение на спорта, се подразделя на интервенционистки и неинтервенционистки. Република България заявява

принадлежността си към първия още през далечната 1931 г., когато е приет първият закон за физическото възпитание и спорта.

Днес основни нормативни актове в областта на спорта у нас са Законът за физическото възпитание и спорта (обн., ДВ, бр. 58 от 9.07.1996 г., изм.), Правилникът за неговото прилагане, Законът за опазване на общественения ред при провеждането на спортни мероприятия (обн., ДВ, бр. 96 от 29.10.2004 г., изм., доп.), Правилникът за дейността на Националната комисия по допинг контрол в Република България, Наредбата за допингов контрол при тренировъчна и състезателна дейност (обн., ДВ, бр. 66 от 25.07.1995 г.) и др. Те съдържат административно-правни разпоредби, които уреждат обществените отношения, свързани с физическото възпитание и спорта в Република България.

– Актове, приемани от националните спортни федерации. Представяват доброволни сдружения на спортни клубове по един или сходни видове спорт и се регистрират по реда на ЗЮЛНЦ като юридически лица с нестопанска цел за осъществяване на общественополезна дейност. По отношение на тях има лицензионен режим. Тук следва само да се спомене, че и те приемат определени актове, които се ползват с регулативен ефект – устави (напр. Устав на Българската федерация по баскетбол), наредби (Наредба за Националната баскетболна лига за сезон ...), правилници (Дисциплинарен правилник на Българския футболен съюз), статuti (Статут на треньора по футбол в системата на Българския футболен съюз), стратегии и др.⁵⁾

Като неизменна част от функционирането на спортното право от системата на правния отрасъл следва да се спомене и спортното правосъдие, което като термин в България функционира съгласно чл. 19, ал. 1, т. 10 от ЗФВС.

От казаното дотук е видно, че спортът и правото невини са били взаимосвързани. В процеса на своята еволюция те първоначално се пресичат, постепенно се преплитат, а крайната фаза е сливането им в спортно право. Спортното право има свой, макар и разнороден, нормен комплекс от специфични адресати и специфично приложно поле. Адресати на тези правила са физически и юридически лица, които са свързани със спорта (играчи, агенти, треньори, рефери, спортни клубове, спортни федерации и т.н.). Приложното поле на тези правила е спортът и всички свързани с него дейности.

NOTES/БЕЛЕЖКИ

1. European Parliament resolution of 13 November 2007 on the role of sport in education [Резолюция на Европейския парламент от 13 ноември 2007 г. относно ролята на спорта в образованието (2007/2086(INI))]
2. www.challengingthelaw.com/sportno-pravo/sportno-pravo-otrasal/

3. White book of sport. (2007). [Бяла книга за спорта. ISBN 978-92-79-06567-5. 2007.]
4. <https://www.lex.bg/bg/laws/ldoc/2133881857> (ЗФВС, 2017)
5. Пак там.

REFERENCES/ЛИТЕРАТУРА

- Nenkov, R. (2011). Sport law – emergence, general characteristic and peculiarities. – In: *Modern Law – Problems and Trends*. Sofia: Sibi 140 – 149. [Ненков, Р. (2011). Спортно право – възникване, обща характеристика и особености. – В: *Съвременното право – проблеми и тенденции*. София: Сиби, с. 140 – 149.]
- Russel, B. (1998). *History of Western Philosophy*. Sofia: Hr. Botev [Ръсел, Б. (1998). *История на западната философия*. София: Хр. Ботев].

THE RELATIONSHIP BETWEEN THE SPORT AND THE LAW

Abstract. Sport and law have not always been interconnected. In the process of their evolution, they initially intersect, gradually interweave, and the final phase is their merger into Sport Law.

✉ ¹Dr. Ivailo Prokopov; ²Dr. Elitsa Stoyanova

Sports Department

University of Sofia

Sofia, Bulgaria

E-mail: ¹iprokopov@gmail.com

²elitsa_s@abv.bg